

MURZYN (70) *sb m*

M- (61), m- (9).

sg N Murzyn (16). \diamond *D* Murzynowi (4). \diamond *A* Murzyna (5). \diamond *I* Murzyn(e)m (2). \diamond *pl N* Murzynowie (23). \diamond *G* Murzyn(o)w (11). \diamond *A* Murzyny (6). \diamond *I* Murzyny (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *n-ethn* Człowiek o ciemnej skórze, mieszkaniec Afryki, zwłaszcza Abisyńczyk lub Maur; *Aethiops Mymer*¹, *Vulg, Mącz, Modrz, Cn* (65) : *Mymer*¹ 32; która też [*cholera*] w cieplejszych krainach czyni włóci twarde, iako łą v murzinow *GlabGad* A8v; *LibMal* 1548/142v [2 r.]; wípomnicie tefz łobie/ iáko Filip Apoštoł fwięty/ onego Murzyná fтарыtę Krolowey Kándáces okrzył? *KrowObr* 83v [4 r.]; Przełráłfył tedy Pan Bog ony Murzyny [*Aethiope; AETHYOPÍANY WujBib*] przed Afą *Leop* 2.*Par* 14/12, 2.*Par* 14 *arg*, 12 [2 r.]; Iáko Murzynowie w Egipcie ná goręcości okrutney fłoneczney ryby fufzą y wędzą/ ták thez ci [*Laponowie*] ná mrozie ryby fufzą y iedzą. *BielKron* 294v; Arábowie tam iedzą kupowác niewolnikow Murzynow/ ktorých weźmie zá Wielblądá dziełięć. *BielKron* 449v; ma Pop Ian Pánfwa fwe blisko Egiptu/ z drugą ftronę kroleftwo Melinde/ á od zachodu práwe czarne Murzyny/ od wfchodu fłóncá przyległe *BielKron* 462, 7, 28 [2 r.], 29, 328v, 462; *Mącz* 5c; Ten [*szlachcic*] iádác iednego czáfu do Syciliey wyfpu/ w máluczkiej bacie/ poiman był od Murzynow *GórNDworz* Y7v; *BielSpr* 40v; *Kufz/ fyn Chamow/* od ktorego pófzli murzynowie/ przeto ie *Kufz*ami pímo zowie. *BudBib* I 306c *marg*; niech fię też rufzą rycerze/ *Kufz y Fut [Chus et Put; Murzyńka* ziemiá (*marg*) *AETHIOPÍANIE* (-) y *LIBIYÁNIE WujBib*] (*marg*) To iefł/ murzynowie y *LIBIJCY* (-) *BudBib Ier* 46/9; *StryjKron* 11; *ReszPrz* 15; *Cetra* – *Tarcza* mała, iakiey vziwaią *Hifpanowie y Murzinowie. Calep* 185a, 138a; *Vpádną* przed nim Murzynowie [*Aethiopes Vulg Ps* 71/9]: á nieprzyaciéle iego ziemię lizác będą. *LatHar* 399; *WujNT* 655; y Arábowie gdzie złoto kopáią/ Gdzie *Indiyczyk z Murzynem* złoty bránt zbieráią. *SapEpit* A2v; [2 obrazy murzynowie w aptece *InwMieszcz* 1582 nr 239].

W połączeniu z imieniem (5): Tedy Krol rofkazał *Abdemelechowi Murzynowi [Abdemelech Aethiopi]*/ mowiac *Leop Ier* 38/10, 2.*Par* 14/9, *Ier* 38/7, 12; *BielKron* 95.

W połączeniach szeregowych (6): iż miał być [*Kościół*] fundowan ábo zbudowan iáko miáfto/ nápełniájąc wfzytek fwiát/ w ktorým fię mieli rozmnożyć rozliczni narodowie/ Murzyni/ Egipczykowie *Bábilóncycy/ Tyriyczycy/ Philifinowie/ y rozlicznych ięzykow narodowie LubPs* T2v; *Leop Ez* 38/5; *BielKron* 455; Co nam wczyni vpalony Słóncem Arábs? álbo nági Etyops? to iefł Murzyn álbo *Affer/ álbo Nuinidá? BielSpr* 60; Niech *Heretykowie* pytiáią/ *Grekow/ Ormian/ Indyanow/ Murzynow/ y gdzie iedno fławá Chrześciáńskiey wiáry záfzłá SkarJedn* 94; *ReszHoz* 115.

W przeciwstawieniu: »Murzyn... biały« (2): *GórNDworz* Rv; iáko kiedybyś też Murzyná białym: á ślepego widzácym názwáł [*si Aethiopem album et eum, qui caecus est, videntem dixeris*]? *ModrzBaz* 131v.

Przysłowia: A ták to iefł trudna/ iáko Murzynowi omyć czárność fwoię. *CzechRozm* 34v; *ModrzBaz* 12.

táże też y tu bieląc Murzyná nie wybielnego/ názwawfzy mię y z brácią moią Antychriftem/ chce winnikámi onemi figowemi/ ktorých y Adám z Ewą vzywał/ okryć od Antychriřtořtwá Papę fwego Rzymfkiego. *CzechEp* 324.

Wyrażenia: »czarny (być) jako (a. by) Murzyn(owie)« (2): Tey to riby taka mocz cżyrnidła iefť/ gdyby tľufťořci w lampę wleie á zapali iá/ tedy oni ludzie wfzytchy kthorzy przy tym řwietle będą, Czarni będą iako murzynowie *FalZioł* IV 38c; *RejWiz* 158.

»gorący [= *zamieszkujący ciepłe kraje*] Murzyn« (1): Tego/ vpadľzy ná fwá koláná/ Wyzna gorący Murzyn zá páná *KochPs* 105.

»Murzyn sľońcem przypalony, zafarbowany« [*szyk 1 : 1*] (1 : 1): v twych nóg vpáść AEgyptowi/ Y záfárbowánemu ľlońcem Murzynowi. *KochPs* 99, 130.

Szeregi: »Murzyn, (abo) Cygan(in); z Murzynem Cygan« [*szyk 2 : 1*] (2; 1): chociaiby bil zořthawil hospodarem yednego Czyganyna abo Murzyna, yescie bichmy yego przyaly *LibLeg* 6/190v; *RejWiz* 59, 76.

»czarni ludzie albo Murzynowie« (1): A gdy tzarne ludzi albo murzyny weřnie widziaľ/ tzarne ľfuknie y kápice Mnichom rozdaľ *KrowObr* 136.

»Etyjop to jest Murzyn« (2): Libia ma Egipt od wfchodu Sľońcá/ á od południá Ethiopy/ tho iefťh Murzyny. *BielKron* 270; *BielSpr* 60.

»Maurowie albo Murzynowie« (1): bo táM [*w Hiszpanii*] byli dľugo Wándáli/ Gotti [...] Wľochowie/ Sáráceni/ Maurowie álbo Murzynowie ktore iefťcżce y dziř widamy *BielKron* 278.

»Nigryta to jest Murzyn« (1): iáko Aloizyus Kádámufťus żeglowaľ do Nigrytow/ tho iefť do Murzynow ludu nieznařomego *BielKron* 449.

Przen: Czarny, odrażający stwór; wyobrażenie diabła (4) : řyn Gwidoná Hrábie/ ktory w mľodych lećiech iulfz zakonnikiem. vmieráiąc przy S. Romuáldzie/ rzekľ: Oycze/ Murzynow řiľá okoľo widzę. á on mu rzekľ: Spowiáday řię ieřli iáki grzech pomniřz. *SkarŻyw* 574, 98.

Wyrażenie: »czarny murzyn« (2): y vyrzy wagi/ okoľo ktorey ná lewey řtronie/ řtali cżárni murzynowie řtrářzľwi/ kľádać ná nie wfzytki grzechy iego *SkarŻyw* 98, 107.

2. Chrzeřcijanin kořciola etiopskiego w obrzqdku koptyjskim (4) :

Szeregi: »murzynowie albo etyjopijani« (2): Iáko ná tęM wielki Synod Floręnci (ábo iáko Grekowie zowiá Oľmy) Ormiánie Iákobitowie/ y Murzynowie/ albo Ethyopiáni byli przyzwáni/ y co řię z nimi řpráwiľo. *SkarJedn* A*v, 301.

»murzynowie abo popijani« [*szyk 1 : 1*] (2): Popiani ábo Murzynowie co zá Chrzeřćianie/ y iáko o Kořćiele Rzymfkim trzymáią *SkarJedn* d8v, 308.

3. *n-loc Etiopia [pl]* (1) : [*Egipt*] Leży náď rzeką Nylufem/ z obu řtron/ máiąc od zachodu Cyrenen y Libiá/ od wfchodu y puľnocy morze cżerwone/ od południá Etiopiá/ tho iefť Murzyny *BielKron* 270v.

Synonimy: 1. »czarni ludzie«.